

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری

در خصوص:

بند «۱» قسمت اول «لیست کامل بیماری‌هایی که ممنوعیت استخدام در آموزش و پرورش برای حرفه معلمی دارند» از بخشنامه «نحوه انجام معاینات و تأیید صلاحیت‌های پزشکی آزمون استخدام پیمانی آموزش و پرورش»

کد گزارش: ۹۶۰۹۰۷۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۹/۲۷

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت اداری

موضوع:

بند «ا» قسمت اول «لیست کامل بیماری‌هایی که ممنوعیت استخدام در آموزش و پرورش برای حرفه معلمی دارند» از بخشنامه «نحوه انجام معاینات و تأیید صلاحیت‌های پزشکی آزمون استخدام پیمانی آموزش و پرورش»

تهیه و تنظیم:

محمد امین ابریشمی راد

نظارت:

سید مجتبی حسینی‌پور

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۶۰۹۰۷۲

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۶/۰۹/۲۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

(مغایرت شرایط جسمانی مقرر برای معلمان توسط آموزش و پرورش با موازین قانونی و شرع)

موضوع شکایت: بند «۱» قسمت اول «لیست کامل بیماری‌هایی که ممنوعیت استخدام در آموزش و پرورش برای حرفه معلمی دارند» از بخشنامه «نحوه انجام معاینات و تأیید صلاحیت‌های پزشکی آزمون استخدام پیمانی آموزش و پرورش»

شاکی: آقای آسو رحیمی

طرف شکایت: وزارت آموزش و پرورش

جهت مغایرت شرعی: آیه «۱۳» سوره مبارکه حجرات و حدیث نبوی

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۱۳۹۶/۸/۲۲ - ۹۰۰۰/۲۱۰/۱۴۸۳۱۵/۲۰۰

مقدمه

مرکز برنامه‌ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات وزارت آموزش و پرورش به استناد بند «ز» ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری^۱ و آئین‌نامه اجرایی بند مزبور و با در نظر گرفتن اختیارات مقرر در ماده (۴۳) آن قانون، اقدام به تهیه بخشنامه‌ی «نحوه انجام معاینات و تأیید صلاحیت‌های پزشکی آزمون

۱. ماده ۴۲- شرایط عمومی استخدام در دستگاه‌های اجرائی عبارت‌اند از:

الف - ...

ز- داشتن سلامت جسمانی و روانی و توانایی برای انجام کاری که استخدام می‌شوند بر اساس آئین‌نامه‌ای که با پیشنهاد سازمان به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۲. ماده ۴۳- دستگاه‌های اجرائی می‌توانند در صورتی که در قوانین و مقررات قبلی مورد عمل خود شرایطی علاوه بر شرایط ماده (۴۲) این قانون داشته باشند، آن را ملاک عمل قرار دهند.

استخدام پیمانی آموزش و پرورش» کرده است. در بخشنامه‌ی مزبور، ضوابط حاکم بر معاینات پزشکی مربوط به سلامت جسمانی، روانی و توانایی برای انجام کار معلمی تعیین شده که یکی از این ضوابط، تعیین محدوده‌ی قد قابل قبول برای خانم‌ها و آقایان است. لذا، شاک‌ی که با کسب شرایط لازم، حائز صلاحیت شغل معلمی بوده، تنها به استناد اینکه قد ایشان ۴ سانتیمتر از حداقل قد تعیین شده در بخشنامه مزبور کمتر می‌باشد، از پذیرش به این شغل محروم شده‌است، ولذا تقاضای ابطال بخشنامه‌ی مزبور را نموده است. در این گزارش به بررسی حقوقی ادله‌ی شاک‌ی و بخشنامه‌ی موضوع شکایت پرداخته خواهد شد.

شرح و بررسی

مجلس شورای اسلامی در بند «ز» ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶-، داشتن سلامت جسمانی و روانی و توانایی برای انجام کاری که استخدام می‌شوند را به عنوان یکی از شرایط عمومی استخدام در دستگاه‌های اجرایی تعیین کرده است. ماده (۴۳) قانون فوق‌الاشاره نیز به دستگاه‌های اجرائی اجازه داده است تا در صورتی که در قوانین و مقررات قبلی مورد عمل خود، شرایطی علاوه بر شرایط ماده (۴۲) این قانون داشته باشند، آن را ملاک عمل قرار دهند.

در راستای اجرای مواد فوق‌الذکر، بخشنامه «نحوه انجام معاینات و تأیید صلاحیت‌های پزشکی آزمون استخدام پیمانی آموزش و پرورش» اقدام به تعیین ملاک‌ها و شرایط جسمانی و روانی داوطلبان احراز شغل معلمی کرده است تا از

این طریق در جذب و به کارگیری منابع انسانی، اشخاصی استخدام شوند که دارای ویژگی‌های تعیین شده در این بخشنامه باشند.

در بند «۱» قسمت اول «لیست کامل بیماری‌هایی که ممنوعیت استخدام در آموزش و پرورش برای حرفه معلمی دارند»، ناظر به تبیین محدوده‌ی قد مجاز برای استخدام مقرر شده است که: «محدوده قابل قبول قد (۱) خانم‌ها ۱۵۰ تا ۱۸۵ و (۲) آقایان ۱۶۰ تا ۱۹۵ سانتیمتر (در رشته تربیت بدنی حداکثر قد محدودیت ندارد)».

با توجه به مقدمات فوق، شاکی که فارغ‌التحصیل مقطع کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه ارومیه می‌باشد و دوره‌ی تربیت مدرس را نیز سپری کرده، مدعی است با وجود آنکه در آزمون استخدام پیمانی حائز رتبه‌ی اول شده و امتیاز علمی لازم جهت استخدام در آموزش و پرورش را نیز کسب کرده است، تنها به جهت اینکه قد ایشان ۱۵۶ سانتیمتر بوده است (۴ سانتیمتر کمتر از حداقل مجاز)، از سوی پزشک معتمد آموزش و پرورش استان کردستان فاقد شرایط لازم اعلام شده و بر این اساس از استخدام ایشان جلوگیری شده است.

به عقیده شاکی، با توجه به دلایل ذیل، بخشنامه‌ی موضوع شکایت مغایر با قوانین و مقررات حاکم بر آن می‌باشد:

(۱) در شرایط عمومی و اختصاصی مندرج در آگهی استخدام به هیچ وجه داشتن قد معین به عنوان شرط استخدام درج نشده بود.

۲) شرط داشتن قد معین جهت احراز شغل دبیری در هیچ یک از قوانین حاکم لحاظ نشده است.

۳) تعیین قد و سایر شرایط فیزیکی خاص تنها در رشته‌هایی همچون تربیت بدنی قابل توجیه است و در خصوص رشته‌هایی همچون ادبیات فارسی هیچ‌گونه توجیهی ندارد و خروج موضوعی دارد.

۴) شاکی به صورت حق‌التدریسی به مدت چهار سال سابقه تدریس در دانشگاه علمی کاربردی و دبیرستان‌های آموزش و پرورش را داشته‌اند و در این زمینه هیچ‌گونه مشکلی به وجود نیامده و ایشان در ایفای صلاحیتشان موفق بوده‌اند.

۵) بر طبق اصل ۲۸ قانون اساسی اینگونه مقرر شده است که: «هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون، برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید». این اصل بر مبنای نظریه‌ی عدالت اجتماعی وضع گردیده است که بر لزوم رفع تبعیض در استخدام و شرایط کار تأکید می‌کند.

۶) اساساً در عرصه علم و دانش ملاک شایسته‌سالاری و توانایی اشخاص موضوعیت دارد و به جهت چهار سانتی‌متر کوتاهی یا بلندی قد نباید اشخاص را از حضور در این عرصه‌ها محروم کرد.

همچنین ایشان با اشاره به ارزش و جایگاه علم و عالم در دین مبین اسلام به این

حدیث پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) اشاره کرده‌اند که «العلم و المال یستران کل عیب و الجهل و الفقر یکشفان کل عیب»؛ و با تأکید بر این نکته که از نظر اسلام تنها معیار ارزش‌گذاری انسان‌ها تقوا است («انّ اکرمکم عند الله اتقاکم»^۱)، اصالت دادن به ویژگی‌های ظاهری و طبیعی انسان‌ها را مغایر با سیره‌ی عملی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) دانسته‌اند. از سوی دیگر، ایشان در تأیید ادعاهای خودشان مبنی بر مغایرت بخشنامه‌ی مزبور، اقدام به اخذ نظر فقهی از «شورای افتاء عالی استان کردستان» کرده‌اند که در پیوست پرونده قابل مشاهده است.

با عطف توجه به ادله‌ی شاکی، ذکر این نکته لازم است که بر طبق بند «۱۱» ماده (۶) «قانون اصلاح لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش» مصوب ۱۳۸۱- «بررسی و تصویب مقررات و اصول لازم برای گزینش تخصصی و تربیت و استخدام معلمان به تناسب احتیاجات در مراحل تحصیلی با رعایت ضوابط عمومی گزینش در کل کشور» از جمله وظایف و اختیارات شورای عالی آموزش و پرورش دانسته شده است. در راستای تبیین این شرایط، کمیسیون منابع انسانی شورای عالی آموزش و پرورش در جلسه مورخ ۱۳۹۵/۹/۱ اقدام به تصویب «شرایط و ضوابط جذب، تربیت و توانمندسازی داوطلبان استخدام پیمانی در آموزش و پرورش» کرده است. در ماده (۲) مصوبه‌ی کمیسیون مزبور، در راستای تبیین صلاحیت‌های عمومی و اختصاصی داوطلبان ورود به دوره‌ی مهارت‌آموزی، شرایط و صلاحیت‌های

۱. سوره حجرات، آیه ۱۳.

عمومی و ویژه‌ای برای داوطلبان ورود به این دوره‌ها مشخص شده است که محدودیت «قد» مقرر شده در بخشنامه نیز یکی از این ضوابط است. لذا، به نظر می‌رسد که بخشنامه مزبور در چارچوب مصوبه کمیسیون منابع انسانی شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب رسیده است.

اما در خصوص مغایرت مفاد این بخشنامه این‌گونه به نظر می‌رسد که تعیین محدوده‌ی قابل قبول قد ۱۵۰ تا ۱۸۵ سانتیمتر برای خانم‌ها و ۱۶۰ تا ۱۹۵ سانتیمتر برای آقایان، به غیر از رشته‌هایی مانند تربیت بدنی و موارد مشابه دیگر، به هیچ وجه در چارچوب ضوابط عمومی گزینش در کل کشور مقرر در قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶- و همچنین قانون گزینش معلمان و کارکنان آموزش و پرورش - مصوب ۱۳۷۴^۱- جای نمی‌گیرد و از این جهت تعیین چنین ضوابطی مغایر با قوانین مذکور است و می‌تواند منجر به سلب حق آزادی انتخاب شغل (موضوع اصل ۲۸ قانون اساسی) شود.

در پایان، عطف توجه به این نکته لازم است که بر اساس بررسی‌های صورت گرفته و اخبار حاصله، «بخشنامه شرایط و ضوابط جذب معلم در

۱. ماده ۲- ضوابط عمومی گزینش اخلاقی، اعتقادی و سیاسی کارکنان آموزش و پرورش، مدارس غیرانتفاعی، سازمان‌ها و شرکت‌های تابعه اعم از داوطلبان مراکز تربیت معلم، دانشسرای تربیت معلم، تعهد دبیری، متعهدین خدمت و استخدام و اشتغال، بورسیه‌های داخل و خارج، اعزام مأمورین، مأمورین و منتقلین سایر دستگاه‌ها برای مشاغل آموزشی و غیر آموزشی، علاوه بر داشتن شرایط عمومی استخدام، (صلاحیت علمی و توانائی جسمی و روانی)، به قرار ذیل است:

۱- اعتقاد به دین مبین اسلام و یا یکی از ادیان رسمی مصرح در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۲- التزام عملی به احکام اسلام.

۳- اعتقاد و التزام به ولایت فقیه، نظام جمهوری اسلامی و قانونی اساسی.

۴- عدم اشتغال به فساد اخلاقی و تجاهر به فسق.

۵- عدم سابقه وابستگی تشکیلاتی، هواداری از احزاب و سازمانها و گروه‌هایی که غیرقانونی بودن آن‌ها از طرف مقامات صالحه اعلام شده و یا می‌شود مگر آنکه توبه ایشان احراز شود.

۶- عدم سابقه محکومیت کیفری مؤثر.

۷- عدم اعتیاد به مواد مخدر.

آموزش و پرورش» در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۱ اصلاح شده است و بند مربوط به شرایط و ضوابط قد به شرح ذیل اصلاح شده است:
«قد:

- با توجه به مقتضیات هر استان و متناسب با وظایف شغل معلمی به تشخیص اداره کل آموزش و پرورش استان مربوط، طبق ضوابط و مقررات که در مرحله مصاحبه اختصاصی و انجام معاینات پزشکی، مورد سنجش قرار می‌گیرد.
- حداقل قد لازم برای داوطلبان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، مطابق ضوابط به داوطلبان ورود به رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی می‌باشد.»

با این وجود، با توجه به اینکه بخشنامه‌ی مورد شکایت منجر به تضییع حقوق شاکی و مانع از استخدام ایشان در مقطع زمانی گذشته شده است و به موجب نظر تفسیری شماره ۸۰/۲۱/۱۲۷۹ تاریخ ۱۳۸۰/۲/۱۸ شورای نگهبان^۱ و همچنین ماده (۱۳) قانون تشکیلات و آئین دادرسی دیوان عدالت اداری^۲ - مصوب ۱۳۹۲-، در صورت ابطال آن توسط فقهای معزز شورای نگهبان، اثر آن عطف به‌ماسبق می‌شود؛ لذا، کماکان امکان اعلام نظر در این زمینه وجود دارد و بررسی آن می‌تواند منجر به اعاده حقوق تضییع شده شاکی باشد.

۱. «نسبت به ابطال آئین‌نامه‌ها، تصویب‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها اصل یکصد و هفتاد و یک خودی خود اقتضای بیش از ابطال را ندارد لکن چون ابطال موارد خلاف شرع مستند به تشخیص فقهای شورای نگهبان است و از مصادیق اعمال اصل چهارم قانون اساسی می‌باشد فلذا ابطال از زمان تصویب آن‌ها خواهد بود»

۲. ماده ۱۳- اثر ابطال مصوبات از زمان صدور رأی هیأت عمومی است مگر در مورد مصوبات خلاف شرع یا در مواردی که به منظور جلوگیری از تضییع حقوق اشخاص، هیأت مذکور اثر آن را به زمان تصویب مصوبه مترتب نماید.

نتیجه‌گیری

فارغ از اینکه بخشنامه‌ی موضوع شکایت در حال حاضر فاقد اعتبار است و در زمینه‌ی امکان بررسی آن توسط فقهای شورای نگهبان و هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ابهاماتی وجود دارد، تعیین محدوده‌ی قابل قبول قد ۱۵۰ تا ۱۸۵ سانتیمتر برای خانم‌ها و ۱۶۰ تا ۱۹۵ سانتیمتر برای آقایان در خصوص معلمان رشته‌هایی مانند ادبیات فارسی فاقد وجهت قانونی و خارج از حدود مقرر در بند (ز) ماده (۴۲) قانون مدیریت خدمات کشوری و سایر قوانین و مقررات مربوط به گزینش معلمان به نظر می‌رسد.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظرافت اسلامی و ملی خود رایانها و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه جلوگیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قزنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir